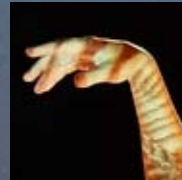
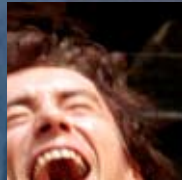
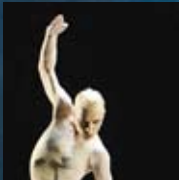
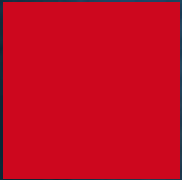

TANSSISSA ON TULEVAISUUS

TANSSIN VISIO JA STRATEGIA
2010—2020

Sisältö

Saatteeksi	Visio – tanssi Suomessa 2020	Keskeiset tavoitteet ja toimen- pide-ehdo- tukset	Dansen i Finland – vision 2020	Centrala mål och förslag till åtgärder	Kentän yleiskuvaus	Tanssi- teosten tuotanto	Esittäminen ja yleisöt	Kansain- välinen toiminta ja vienti	Hyvinvointia tanssista	Tanssi kouluissa	Tanssi luovan talouden alana	Kuullut asiantuntijat	Lähteet
													
■ 5	■ 6	■ 8	■ 11	■ 12	■ 14	■ 17	■ 25	■ 29	■ 33	■ 36	■ 39	■ 42	■ 43

Saatteeksi

Suomalainen tanssipolitiikka on uusien haasteiden edessä. Alalle on tullut paljon uusia tekijöitä, esitysmäärät, festivaalit ja tanssitapahtumat ovat lisääntyneet ja taiteellisen työn sisällöt monimuotoistuneet. Tanssin toimintaympäristö on kansainvälistynyt ja muuttunut entistä haasteellisemmaksi. Kiinnostus kehollisia menetelmiä ja koreografista osaamista kohtaan on viime vuosina voimistunut myös perinteisen taidekentän ulkopuolella, ja yhä useammat taiteilijat työskentelevät tanssin soveltavan käytön parissa. Tanssi harrastuksena tavoittaa runsaat 35 prosenttia suomalaisista.

Tanssin monimuotoisuus, kansainvälisyys ja tarve uusille, joustavammille julkisen tuen muodoille edellyttää innovatiivista ja uutta luovaa kulttuuripolitiikkaa. Tanssi voi kehittyä vain, jos se saa lisää taloudellisia resursseja. Samanaikaisesti on tarkasteltava kriittisesti nykyisiä toimintamalleja. Taiteellisesti korkeatasoinen tanssitaide vaatii säilyäkseen ja kehittyäkseen vakaita ja taiteenalan erityispiirteet huomioivia rakenteita.

Valtion tanssitaide-toimikunta käynnisti vuonna 2008 strategiatyön, jonka tavoitteena oli tarkastella kentän toimintaa kokonaisuutena, linjata alan tulevaa kehitystä

ja tehdä toimenpide-ehdotuksia tanssin toimintaedellytysten parantamiseksi. Strategian haluttiin myös tukevan eri puolilla Suomea työskentelevien taiteilijoiden työtä oman alueensa tanssitoiminnan kehittämiseksi. Tuotantoon ja esittämiseen liittyvien kysymysten rinnalle nostettiin tanssin monet mahdollisuudet yhteiskunnan eri sektoreilla.

Strategian käytännön toteutuksesta on vastannut valtion tanssitaide-toimikunnan nimittämä jaos. Siihen kuuluivat toimikunnan jäsenet tanssitaiteilija Tuula Linnusmäki (jaoksen pj.), toimikunnan puheenjohtaja Johanna Laakkonen, tanssitaiteilija Sari Lakso ja tanssitaiteilija Pirjo Viitanen. Toimikunnan ulkopuolisiksi jäseniksi kutsuttiin toiminnanjohtaja Iiris Autio, tanssitaiteilija Petri Kauppinen, tanssitaiteilija Pia Lindy, toiminnanjohtaja Raija Ojala, toiminnanjohtaja Sanna Rekola, tanssitaiteilija Merja Snellman ja professori Ari Tenhula. Taiteilija-professori Kenneth Kvarnström osallistui jaoksen työskentelyyn virkakautensa alusta. Jaoksen sihteerinä toimi taidesihteeri Mari Karikoski.

Opetusministeriö on tukenut strategiatyötä tanssitaiteen edistämiseen suunnatuista varoista.

■ **Tanssitaide tarvitsee kehittyäkseen nykyistä joustavampia julkisen tuen muotoja.**

Compañía

Kaari Martin:

Kerro minulle sade.

Kor. Kaari Martin

(2007) Kuva: Nauska

Visio - tanssi Suomessa 2020

Tanssilla on keskeinen asema osana suomalaista kulttuuri-identiteettiä. Suomalainen tanssi tunnetaan puhuttelevista sisällöistä, omaperäisestä koreografisesta osaamisesta, vahvoista esiintyjistä sekä uusien teknologioiden innovatiivisesta hyödyntämisestä.

Tanssin monimuotoisuus ja osaaminen on seurausta tasokkaasta koulutuksesta, laatuun kannustavasta rahoitusjärjestelmästä ja rakenteiden rohkeasta uudistamisesta. Luovuus ja uudistumiskyky on turvattu takaamalla tanssitaiteilijoiden ja tanssiryhmien mahdollisuudet luovaan työskentelyyn. Tanssin infrastruktuuri muodostuu taiteellisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti korkeatasoisista toimijoista. Valtakunnallinen kiertuejärjestelmä tarjoaa yleisöille mahdollisuuden tanssin omakohtaiseen kokemiseen ja koskettaviin elämyksiin eri puolilla maata. Vahva yleisöpohja ja tanssin kasvava suosio luovat tanssitaiteilijoille myös uusia ansaintamahdollisuuksia.

Keholliseen tietoon ja tanssiin liittyvä asiantuntijaosaaminen on käytössä yhteiskunnan eri sektoreilla. Tanssia ja tanssilähtöisiä menetelmiä käytetään mm. hoito- ja hoivatyössä, kotoutumisen edistämisessä sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Keholliseen ilmaisuun liittyvästä erityisosaamisesta on tullut yksi suomalaisen digitaalisen tuotannon vahvuuksia.

■ **Suomalaisella tanssilla on vuosittain yli 450 000 katsojaa.**

Suomen Kansallisen baletti: Suo tihkua vihreä tammi.

Kor. Susanna Leino-nen (2003)

Kuva: Heikki Tuuli

Tanssi lisää suomalaisten hyvinvointia, ja yhteiskunta tukee tanssin harrastustoimintaa. Peruskoulussa jokainen lapsi ja nuori saa korkeatasoista, tavoitteellista tanssinopetusta, mikä lisää nuorten hyvinvointia ja tarjoaa perustan laajapohjaiselle tanssisivistykselle.

Tanssiin liittyvä osaaminen leviää ulkomaille esityksinä, lisensseinä, koulutustoimintana sekä monimuotoisten palveluiden ja palvelukonseptien vintinä. Innovatiivinen, inhimillisiä arvoja edustava tanssi luo myönteistä Suomi-kuvaa maailmalla, ja tanssiin liittyvä laaja-alainen osaaminen tunnustetaan yleisesti yhdeksi luovan Suomen vahvuuksista.

Keskeisellä paikalla Helsingissä sijaitseva tanssin talo on alansa edelläkävijä ja yksi parhaiten toimivista tanssille omistetuista tilakokonaisuuksista maailmassa. Tanssin talo toimii paitsi kotimaisen myös ulkomaisen esittävän taiteen edustavana ympärivuotisena vierailunäyttämönä. Korkeaa teknologiaa hyödyntävästä tanssin talosta ja sen ohjelmatarjonnasta on tullut yksi Suomen ja Helsingin kansainvälisesti tunnetuimmista symboleista, joka parantaa niiden kulttuurimatkaillista profiilia, tunnettuutta ja vetovoimaa.

Keskeiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset

1

Kehitetään luovan toiminnan edellytyksiä vapaalla kentällä.

- Luodaan vapaille tanssiryhmille kolmiportainen rahoitusjärjestelmä, jossa ryhmät voivat saada 1-, 3- tai 5-vuotista määräaikaista rahoitusta toimintaansa perustuen tavoite- ja toimintasuunnitelmaan sekä laadun arviointiin.
- Lisätään produktioavustusten määrää ja käynnistetään work-in-progress -tyyppinen avustus tutkivan, uutta luovan taiteellisen työn mahdollistamiseksi.
- Korotetaan tanssitaiteen edistämisen määräraha 3,1 miljoonaan euroon vuoteen 2013 mennessä em. rahoitusjärjestelmien mahdollistamiseksi.

2

Parannetaan VOS-tanssiteattereiden, VOS-tuotantokeskusten ja tanssin aluekeskusten toimintaedellytyksiä, toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.

- Muodostetaan teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvista tanssiteattereista ja tuotantokeskuksista sekä aluekeskuksista taiteellisesti ja tuotannollisesti nykyistä toimintakykyisempiä yksiköitä mm. VOS-tanssiteattereita, VOS-tuotantokeskuksia ja aluekeskuksia paikallisesti yhdistämällä.
- Otetaan teatteri- ja orkesterilain soveltamisessa huomioon myös laadullinen toiminnan arviointi ja kannustetaan harkinnanvaraisella tuella innovatiiviseen ja laadullisesti korkeatasoiseen toimintaan.
- Luodaan laadullisen arvioinnin kriteerit tanssin kentän, tanssitaidetoimikunnan ja opetusministeriön välisenä yhteistyönä.
- Sitoutetaan kunnat nostamaan VOS-tanssiteattereiden kuntarahoitusosuus suhteellisesti samalle tasolle puheteattereiden ja orkesterien kanssa.
- Järjestetään yhteistyössä paikallisten toimijoiden ja kuntien kanssa tanssin erityistarpeet ja työturvallisuusvaatimukset täyttävät harjoitus- ja esiintymistilat tanssin käyttöön.

3

Parannetaan tanssin valtakunnallista saatavuutta ja laajennetaan tanssin yleisöpohjaa.

- Perustetaan Helsinkiin tanssin talo – toimintakonseptiltaan uudenlainen, kansainvälisesti merkittävä esittävän taiteen keskus. Hanketta valmistellaan Helsingin kaupungin, valtion ja tanssin sekä muiden esittävän taiteen toimijoiden välisenä yhteistyönä.
- Luodaan tanssille valtakunnallinen kiertueverkosto ja siihen liittyvä rahoitusjärjestelmä, jotka mahdollistavat erikokoisten ja -tyyppisten tanssiteosten kiertuetoiminnan eri puolilla Suomea. Toteutetaan yhdessä teatterikentän kanssa.
- Lisätään tukea tanssifestivaaleille ja tapahtumille laadukkaiden koti- ja ulkomaisten vierailuesitysten ja kansainvälisten yhteistuotantojen mahdollistamiseksi.
- Lisätään tukea tanssin yleisötyöhön.

4

Lisätään tanssin avulla ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

- Sisällytetään tanssi osaksi peruskoulun opetussuunnitelmaa.
- Aktivoidaan rahoittajia ja toimijoita tukemaan tanssin piirissä syntyvien sosiaali- ja terveysalaa palvelevien innovaatioiden tuoteistamista ja tanssilähtöisten hyvinvointipalvelujen kehittämistä.
- Kehitetään eri hallinnonalojen välisiä rahoitusmuotoja tanssin soveltavaan käyttöön kuuluvan toiminnan tukemiseksi.
- Sisällytetään tanssin soveltavan käytön koulutusta tanssin ammattilisiin opintoihin.

5

Lisätään tanssin ansaintamahdollisuuksia ja vahvistetaan edellytyksiä harjoittaa tanssitoimintaa luoviin toimialoihin lukeutuvana elinkeinona.

- Lisätään tanssin kansainvälistä verkottumista kasvattamalla kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön suunnattuja määrärahoja sekä taiteen keskustoimikunnan matkaapurahoja.
- Lisätään tanssin vientitoiminnan tukea.
- Törmäytetään tanssialan asian- tunteen lisäksi myös muiden toimialojen (mm. peli-, teknologia- ja elokuvateollisuus sekä matkailuala) kanssa erityisprojektein.
- Aktivoidaan ja sitoutetaan olemassa olevia rahoittajia tukemaan tanssielokuvien ja tanssin digitaalista tuotantoa.
- Lisätään tuotanto-osaaminen osaksi taiteellista peruskoulutusta.
- Parannetaan tuotanto- ja manageriosaamista tanssialalle räätälöidyn mentorointiohjelman avulla.

Dansen i Finland – vision 2020

Dansen har en central ställning som en del av den finländska kulturidentiteten. Finländsk dans är känd för ett tilltalande innehåll, ett originellt koreografiskt kunnande, kunniga danskonstnärer och en innovativ användning av de nya teknologierna.

En högklassig utbildning, ett finansieringssystem som sporrar till kvalitet och ett djärvt förnyande av strukturerna har skapat mångsidighet och kunnande i dans. Kreativitet och förmåga till förnyelse tryggas genom att danskonstnärerna och grupperna garanteras möjligheter till skapande arbete.

Dansens infrastruktur består av konstnärligt högklassiga aktörer på regional, nationell och internationell nivå. Ett riksomfattande turnésystem erbjuder publiken en personlig erfarenhet av dans och upplevelser som berör i olika delar av landet. Ett starkt publikunderlag och danskonstens stigande popularitet skapar också nya tjänstmöjligheter för danskonstnärerna.

Expertkunnande inom dans och kroppslighet används inom olika samhällssektorer. Dans och metoder som utgår från dansen används bland annat i vård- och omsorgsarbete, för att befrämja aklimatisering och förebygga diskriminering. Det specialkunnande som hänför sig till kroppsliga uttrycksformer har blivit en av styrkorna i den finländska digitala produktionen.

■ **Kuopion Musiikkilukion ensimmäisen vuoden tanssinopiskelijät improvisoivat kaupunginkirjastossa Itäisen tanssin aluekeskuksen järjestämässä Tanssivassa joulukalenterissa 2007.**

Kuva: Pekka Mäkinen

Dans ökar finländarnas välmående och samhället stöder dansen som fritidsverksamhet.

I grundskolan får varje barn och ung människa en högklassig, målinriktad dansundervisning, vilket ökar de ungas välmående och erbjuder en grund för en omfattande bildningsnivå i dans.

Kunnandet i fråga om dans sprider sig utomlands i form av föreställningar, licenser, utbildningsverksamhet och som export av mångsidiga tjänster och tjänste-koncept. Innovativ dans som representerar mänskliga värden skapar en positiv Finlandsbild ute i världen och det breda kunnande som hänför sig till dansen erkänns allmänt som en av styrkorna i det kreativa Finland.

Dansens hus, som är beläget i centrala Helsingfors, är en föregångare på sitt område och en av de bäst fungerande utrymmeshelheterna för danskonst i världen. Dansens hus fungerar som en representativ året-om-scen för scenkonst både för inhemska och utländska gästspel.

Dansens hus och dess programutbud, som är försedda med en högteknologisk utrustning, har blivit en av de internationellt mest kända symbolerna för Finland och Helsingfors. Tack vare sina insatser stärker huset profilen för kulturturism, gör landet och huvudstaden mer välkänt och ökar dess dragningskraft.

Centrality mål och förslag till åtgärder

1

Förutsättningarna för skapande verksamhet på det fria fältet bör stärkas.

- De fria dansgrupperna får ett finansieringssystem med tre nivåer, enligt vilket dansgrupperna kan erhålla 1-, 3- eller 5-årig finansiering för sin verksamhet baserad på målsättnings- och verksamhetsplanen samt en kvalitetsbedömning.
- Antalet produktionsstöd utökas och ett bidragssystem för "work-in-progress" initieras för att möjliggöra en ny typ av undersökande, kreativt konstnärligt arbete.
- Budgeten för danskonst höjs till 3,1 miljoner euro fram till år 2013 för att möjliggöra de tidigare nämnda finansieringssystemen.

2

Verksamhetsförutsättningarna bör stärkas i fråga om kvalitet och inflytande för dansteatrar och produktionscentra med lagstadgat statsstöd samt för regionala danscentra.

- Mer funktionsdugliga konstnärliga och produktionsmässiga enheter skapas av de dansteatrar och produktionscentra som är understödda teater- och orkesterlagen samt av regionala danscentra. Detta kan göras bl.a. genom att man på lokal nivå sammanslår dansteatrar och produktionscentra med lagstadgat stöd med regionala danscentra.
- Vid tillämpningen av teater- och orkesterlagen inkluderas också en kvalitativ utvärdering av verksamheten och ett behovsprövat stöd som sporrar till innovativ verksamhet av hög kvalitet införs.
- Kriterierna för kvalitativ utvärdering av danskonst bör utarbetas i samarbete mellan dansfältet, danskonstkommissionen och undervisningsministeriet.
- Kommunerna bör förbinda sig att höja den kommunala finansieringsandelen för dansteatrar med lagstadgat statsstöd i proportion till samma nivå som för teatrar och orkestrar i övrigt.
- Utrymmen för övningar och uppträdanden som tillgodoser dansens specialbehov och arbetskydds krav bör iordningställas i samarbete med lokala aktörer och kommuner.

3

Dansens tillgänglighet bör förbättras i hela landet och en breddning av publikunderlaget bör förverkligas.

- Som ett internationellt betydande centrum för scenkonst med ett nytt eget verksamhetskoncept grundas Dansens Hus i Helsingfors. Projektet bereds genom samarbete mellan Helsingfors stad, staten och aktörer inom danskonsten och annan scenkonst.
- Ett riksomfattande turnénätverk för dans inklusive ett finansieringssystem bör skapas för att möjliggöra en turnéverksamhet för dansverk av olika omfattning och typ på olika håll i Finland. Detta förverkligas tillsammans med teaterfältet.
- För att möjliggöra högklassiga inhemska och utländska gästspel och internationella samproduktioner bör stödet till dansfestivaler och dansevenemang utökas.
- Stödet för publikarbete försterks.

4

Dansen som redskap för att höja människors välbefinnande som helhet.

- Dansen införs som en del av grundskolans undervisningsplan.
- Existerande aktörer och finansierare aktiveras att stöda produktion och produktifiering av innovationer som tjänar social- och hälsosektorn och en utveckling av välfärdstjänster som bygger på dans.
- Varierande finansieringsformer i samarbete mellan olika förvaltningsområden utvecklas för att stöda en tillämpande användning av dans.
- Utbildning för en tillämpad användning av dans bör inkluderas i den professionella dansutbildningen.

5

Förtjänstmöjligheterna genom dans och förutsättningarna att utöva dansverksamhet som en näringsgren bland andra inom den kreativa sektorn förbättras.

- De internationella nätverken inom dansen förstärks genom att anslagen för internationellt kultursamarbete och resestipendier inom centralkommissionen för konst utökas.
- Stödet för dansexport utökas.
- Expertis på dansområdet utnyttjas och påförs andra verksamhetsområden (bl.a. spelteknologi- och filmindustri samt inom turistområdet) i form av specialprojekt.
- Existerande finansierare aktiveras och skall förbinda sig att stöda dansfilmer och digital dansproduktion.
- Produktionskunskap införs som en del av den konstnärliga grundutbildningen.
- Produktions- och managerkunskaper förstärks med hjälp av ett mentorprogram som skräddarsys för dansområdet.

Kentän yleiskuvaus

Suomalaisen tanssin nousun aika

1990- ja 2000-luku ovat olleet suomalaisen tanssin nousun aikaa. Ammatillisen koulutuksen vakiintumisen myötä tanssitaiteilijoiden, tanssiryhmien, festivaalien ja erilaisten tapahtumien määrä on kasvanut ja taiteen sisällöt ja ilmaisukeinot ovat monipuolistuneet. Myös tanssitaiteen alueellinen saatavuus on parantunut, ja yhä suurempi joukko taiteilijoita työskentelee pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Määrällinen ja laadullinen kehitys ovat edistäneet myös kansainvälistymistä.

Maassamme toimii kahdeksan teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvaa tanssiteatteria, kaksi tanssin tuotantokeskusta sekä vuonna 2004 toimintansa aloittaneet viisi tanssin aluekeskusta ja niiden yhteensä 10 toimipistettä. Helsingissä sijaitsevat Suomen Kansallisbaletti sekä Helsinki Dance Company, joka ainoana suomalaisena tanssiryhmänä toimii puheteatterin yhteydessä. Teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvat tanssiteatterit ja tuotantokeskukset sekä tanssin aluekeskukset ovat suomalaisen tanssin infrastruktuurin ydin.

Vapaa kenttä eli teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella toimivat ryhmät ja taiteilijat ovat tärkeä osa suomalaista tanssitaidetta. Noin 30 vapaasta tanssiryhmästä valtaosa toimii pääkaupunkiseudulla, minkä lisäksi eri puolilla Suomea työskentelee kymmeniä freelancekoreografeja. Kaikkiaan Suomessa on noin 1 000 tanssitaiteilijaa.

Esitykset ja katsojat 2008

Katsojat	458 469
Esitykset	2 380
Kantaesitysten lkm	203
Katsojat ulkomailla	75 828
Esitykset ulkomailla	235

Suomeen on 2000-luvulla perustettu myös useita uusia festivaaleja ja tanssiin liittyviä tapahtumia. Tanssifestivaalien määrä on 2000-luvulla kasvanut 6:sta 15:een ja tanssia nähdään myös monien yleisfestivaalien ohjelmistoissa.

Tanssia voi opiskella kuudessa toisen asteen oppilaitoksessa, kolmessa ammattikorkeakoulussa sekä Teatterikorkeakoulussa, jonka tanssitaiteen laitos antaa ainoana Suomessa alan yliopistotasosta koulutusta. Alalle valmistuu taiteilijoita myös ulkomaisista oppilaitoksista. Suomalaisista oppilaitoksista alalle valmistuu vuosittain 40–50 tanssitaiteilijaa.

Muihin taidealoihin verrattuna tanssilla on vähän ammatillista ja harrastustoimintaa tukevia järjestöjä. Toiminnan volyyymiin ja kasvavan alan tarpeisiin nähdän alan järjestökenttä on pääosin huonosti resursoitu. Järjestöjen toimintaresurssien kasvattaminen vaikuttaisi myönteisesti koko alan kehitykseen.

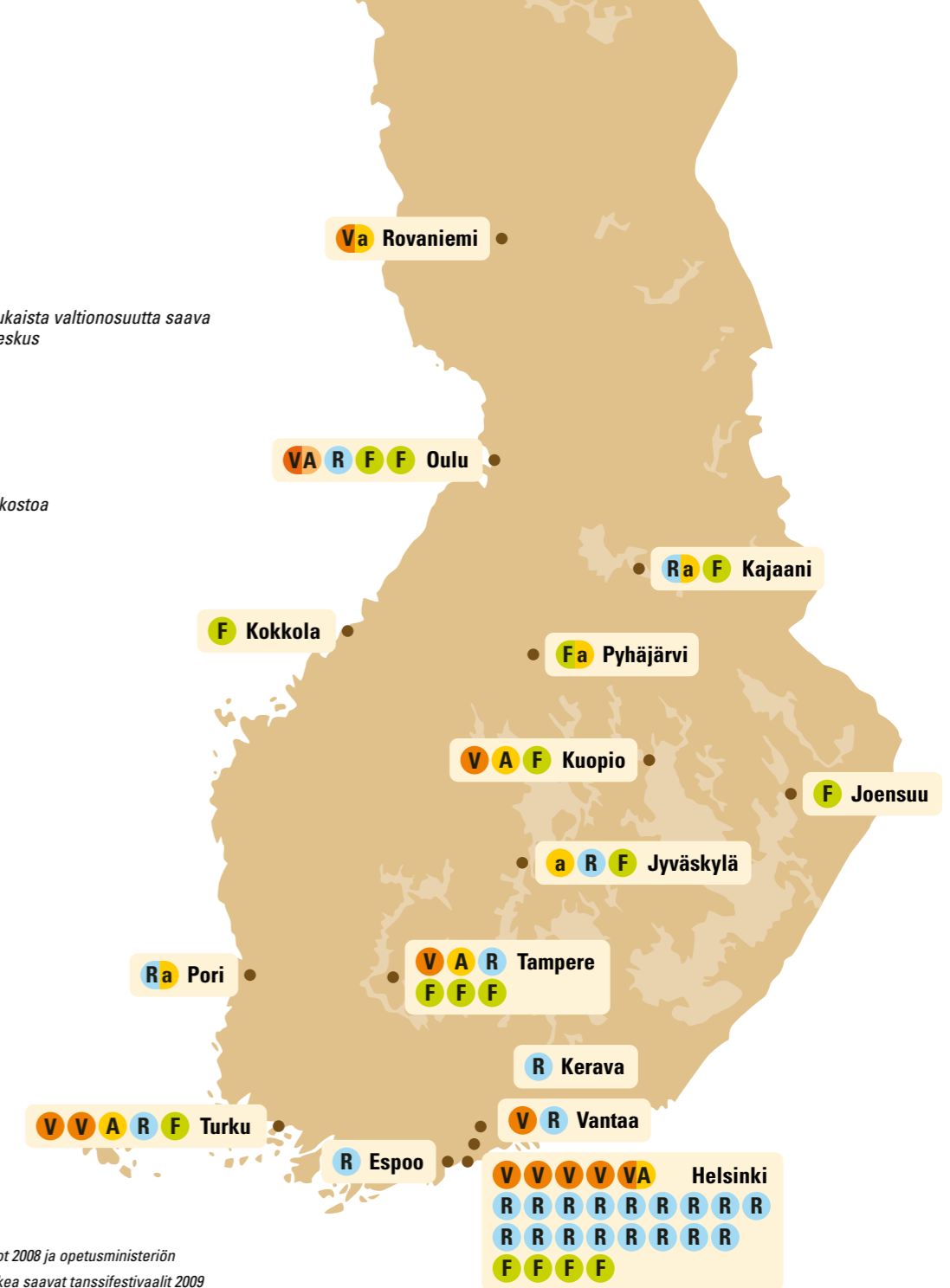
Tanssin monimuotoisuus

Tanssin toimijat ovat luonteeltaan ja toiminnaltaan yksilöllisiä ja niiden taiteellisen työn painopiste vaihtelee eri-ikäisille yleisöille suunnatuista nykytanssiteoksista klassiseen balettiin, tanssiteatteriin, fyysiseen teatteriin, kansantanssiin, katutanssiin, sirkukseen, performanssiin ja esitystaiteen uusiin virtauksiin. Tanssitaide ei nojaudu yhteen traditioon tai tiettyihin metodeihin ja esittämisen tapoihin. Tanssin voi pikemminkin ymmärtää joukoksi käytäntöjä, taiteellisia tyylejä ja virtauksia, jotka eri tavoin asettuvat osaksi aikamme taidetta.

Eryityisesti nykytanssi on muokannut käsityksiämme tanssiteoksen lähtökohdista, muodosta, sisällöstä, toteuttamistavasta ja esityspaikasta. Tanssin lajit saavat

Tanssin toimijat

- V** Teatteri- ja orkesterilain mukaista valtionosuutta saava tanssiteatteri tai tuotantokeskus
- R** Vapaa tanssiryhmä
- A** Tanssin aluekeskus
- a** Osa tanssin aluekeskusverkostoa
- F** Festivaali

Lähde: Tanssin esitys- ja katsojatilastot 2008 ja opetusministeriön valtakunnallista kulttuuritapahtumatukea saavat tanssifestivaalit 2009

■ **Tanssi on tii-
viissä vuorovaiku-
tuksessa muiden
taiteiden kanssa
ja työllistää myös
muiden alojen
osaajia.**

Helsinki Dance
Company: no-no.
Kor. Kenneth Kvarn-
ström (2008) Kuva:
Stefan Bremer

vaikuteita toinen toisiltaan, ja tanssi on avoimessa vuorovaikutuksessa muiden taiteiden, musiikin, kuvataiteen, teatterin ja esittävien taiteiden uusien virtausten kanssa. Näyttämöteoksen lisäksi tanssi voi toteutua valokuvina, sarjana kirjoituksia, mobiilivideoina tai interaktiivisena tapahtumana.

Suomalainen tanssi on ollut edelläkävijä valo- ja äänisuunnittelun ja multimedian soveltamisessa. Tanssiesitysten määrän kasvaessa tanssin merkitys myös muiden taidealojen taiteilijoiden työllistäjänä kasvaa, edellyttäen teoksen valmistuminen useiden eri alojen ammattilaisten panosta musiikista, äänestä ja visualisoinnista markkinointiin ja tiedotukseen.

Erilaiset taiteellisen yhteistyön ja kollektiivisen tekemisen tavat ovat lisääntyneet. Yhä useampi tanssitaiteilija työskentelee yhteisötaiteen tai yhteisötanssin menetelmin ja vie tanssia arjen keskelle. Tanssia käytetään esimerkiksi monikulttuurisuutta edistävässä projekteissa, hoiva- ja hoitotyössä ja sosiokulttuurisissa hankkeissa. Tanssi on myös suosittu harrastus, ja eri lajeilla nykytanssista klassiseen balettiin, kansantanssista ja katusanssista seura- ja kilpatanssiin on laaja harrastajajoukko. Tanssia harrastaa runsaat 35 prosenttia yli 10-vuotiaista suomalaisista.

Tanssiteosten tuotanto

Valtaosa kantaesityksistä freelancetuotantoja

Tanssin kantaesitysten määrä on noussut kymmenessä vuodessa noin 130:sta yli 200:een. Tanssiesitysten määrä on viisinkertaistunut vuodesta 1990 lähes 2 400 esitykseen vuodessa (2008). Nykytanssin kantaesityksistä suurin osa tuotetaan freelancetuotantoina ja valtaosa suomalaisista tanssijoista ja koreografeista klassista balettia lukuun ottamatta työskentelee vapaalla kentällä. Vapaiden tanssiryhmien määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut 15:sta noin 30 ryhmään.

Vapaan kentän suurta osuutta selittää ammatillisen koulutuksen lisääntymisen ohella alan tuotantorakenteiden kehittymättömyys. Tanssin alalla ei ole suuriin ja keskisuuriin puheteattereihin verrattavia työnantajia: vuonna 2008 VOS-tanssiteattereissa ja -tuotantokeskuksissa työskenteli vakituudessa työsuhhteessa ainoastaan 14 tanssijaa ja koreografia. Käytännössä lähes kaikki alalle valmistuvat tanssinopettajia lukuun ottamatta työskentelevät freelancereina. Vapaa kenttä on taiteenalan kokoon suhteutettuna suuri, ja sillä on tärkeä merkitys taiteenalan sisällöllisen kehityksen edelläkävijänä ja monimuotoisen tanssikulttuurin vahvistajana.

■ Kantaesitykset ja esityskerrat 2008

	Kantaesitysten lukumäärä	Esityskerrat
Suomen Kansallisbaletti ja Helsinki Dance Company	5	118 (4,6%)
VOS-tanssiteatterit ja -tuotantokeskukset	60	1377 (53,2%)
Vapaat tanssiryhmät	76	571 (22,1%)
Yksittäiset koreografit	84	524 (20,3%)

Teatteri- ja orkesterilakiin nojaava esittävän taiteen tukijärjestelmä ei ole kyennyt vastaamaan nopeasti kasvavan tanssin tarpeisiin. Lain voimaantulon jälkeen (1993) tanssiryhmien määrä alkoi nopeasti kasvaa, mutta lain piiriin on päässyt 2000-luvulla ainoastaan kaksi uutta ryhmää. Koska teatteri- ja orkesterilain mukaista valtionosuutta saavissa ryhmissä on vähän työpaikkoja, vapaalla kentällä työskentelevien määrä on kasvanut voimakkaasti.

VOS-tanssiteattereille ja VOS-tuotantokeskuksille, tanssin aluekeskuksille ja vapaalle kentälle suunnattu valtion tuki on noussut 1,8 miljoonasta eurosta (2000) noin 4,7 miljoonaan euroon (2009). Vapaan kentän toimintaedellytykset eivät kuitenkaan ole merkittävästi parantuneet. Tuen lähtötaso on ollut matala, ja tuen osuus on vapaan kentän kasvusta huolimatta pysynyt koko 2000-luvun noin 20 prosentissa kaikesta tanssin tuotantotoiminnan rahoituksesta.

■ Valtion tuki tanssin tuotantotoimintaan (2009)¹

VOS-tanssiteatterit ja tuotantokeskukset (10)	3 036 083	64%
Tanssin aluekeskukset (5)	750 000	16%
Vapaat tanssiryhmät (12)	660 000	14%
Kohdeapurahat ja erityisavustukset (yksittäisten koreografien, työryhmien ja yhteisöjen produktiot)	290 000	6%
Yhteensä	4 736 083	100%

¹ Ei sisällä valtion tukea Suomen Kansallisbaletille ja Helsinki Dance Companylle.

Julkisen tuen jälkeensäneisyyden takia yksityisten rahastojen ja säätiöiden tuki on tärkeä lisä tanssin kokonaisrahoituksessa. Tanssin osuus kaikesta säätiöiden taiteelle myöntämästä tuesta on kuitenkin vain noin 4 prosenttia (2005).

Tanssitaide on ollut uusien tuotantomallien kehittäjänä edelläkävijä maassamme, mistä ovat esimerkkinä tuotanto- ja aluekeskukset, jotka tarjoavat puitteet monien freelancetaiteilijoiden työskentelylle. Tuotantorakenteiden kehittäminen ja valtakunnallinen verkostoituminen on lisännyt tanssitaiteilijoiden mahdollisuuksia toimia pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Alueellisen tanssitoiminnan voimistumisella ja sen mahdollisimman korkean ammattitaidon turvaamisella on tärkeä merkitys myös tanssin yleisöpohjan kasvamiselle ja kiertuetoiminnan edistämiseksi.

Haasteet

Pienellä tekemisen kulttuuri

Tuotantotoimintaan suunnatut määrärahat eivät ole seuranneet taiteilijoiden ja tuotantojen määrän kasvua eikä tukea ole kohdennettu riittävästi vapaalle kentälle, jossa suurin kasvu on tapahtunut. Nykytanssin tuotantotoimintaa hallitsee pienellä tekemisen kulttuuri, joka ulottuu tuotantoon käytettävistä resursseista teosten sisältöihin ja markkinointiin. Tämän kehityksen pysäyttäminen ja monikerroksisen, taiteen tekemisen moninaiset lähtökohdat mahdollistavan toimintakulttuurin luominen ja tukeminen on elinvoimaisen ja korkeatasoisen suomalaisen tanssitaiteen edellytys.

Kun taloudelliset resurssit ovat pienet, tanssitaiteilijat eivät voi hyödyntää osaamistaan ja toteuttaa teoksia tasolla, johon heidän koulutuksensa ja ammatillinen osaamisensa antaisivat edellytykset. Suurin osa teoksista toteutetaan muutamalle tanssijalle, ja teosten elinkaari

on lyhyt. Yhdellä teoksella on keskimäärin viisi esityskertaa. Esitykset toteutetaan pienillä näyttämöillä tiloissa, joita ei ole suunniteltu tanssitaiteen tarpeisiin ja joiden pienet katsomot eivät mahdollista menestyneellekään teokselle riittävää yleisöä. Nykytanssissa keskisuuret ja suuret tuotannot ovat harvinaisia, mikä kaventaa esitystarjontaa ja yleisöpohjaa.

Henkilöstö on alimitoitettu kaikilla tasoilla taiteellisesta henkilökunnasta tekniikkaan ja hallintoon. Markkinointiin ja tiedotukseen ei ole resursseja, ja pienten yleisömäärien sekä alhaisten lipunhintojen takia esityksistä saatavat lipputulot ovat matalia. Kaikki nämä tekijät ylläpitävät kuvaa nykytanssista marginaalisena ja vaikeasti saavutettavana taidemuotona. Tässä pienuuden kierteessä elää valtaosa suomalaisista nykytanssiryhmistä ja itsenäisistä koreografeista.

Määrää korostava tukipolitiikka

Määrällisiä kriteereitä korostava tukipolitiikka on jättänyt varjoonsa keskustelun taiteellisen toiminnan laadusta. Taideorganisaatioiden rahoituksesta päätettäessä Suomessa ei toistaiseksi ole oltu valmiita kehittämään laadullisia kriteerejä määrällisten mittareiden rinnalle.

Kantaesitysten määrää korostava rahoitusjärjestelmä ohjaa osaltaan määrälliseen kasvuun ja tuotantoresurssien hajautumiseen. Sekä julkinen tuki että yksityisten säätiöiden ja rahastojen avustukset myönnetään ensisijaisesti uusien teosten tuottamiseen. Myös alan omat arvot korostavat kantaesityksen merkitystä.

Kuntarahoituksen matala taso

Teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvien tanssiteattereiden kunnanavustus on harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta polkenut paikallaan koko 2000-luvun. Kun-

nanavustuksen suhteellinen osuus tanssiteattereiden tulonmuodostuksesta on puheteattereita merkittävästi alhaisempi ja osuus on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana 21 prosentista 16 prosenttiin. Kunnanavustuksen pienuus yhdessä kustannustason nousun kanssa vaikeuttaa merkittävästi valtionosuuden perustana olevan henkilötöyvuosimäärän kasvattamista ja sitä kautta VOS-tanssiteattereiden työllistämismahdollisuuksia ja toiminnan laajentamista.

Teatteri- ja orkesterilain mukainen osuus yhden henkilötöyvuoden kustannuksista on 37 prosenttia. Puuttuva 63 prosenttia sekä sosiaalikulujen osuus jää katettavaksi kunnanavustuksella, oman toiminnan tuotolla ja muilla avustuksilla. Yhden teatteri- ja orkesterilain mukaisen henkilötöyvuoden lisäykseen valtionosuuden lisäksi tarvittavaa muuta rahoitusta on vaikea kattaa oman tuoton kasvulla ja muilla avustuksilla, kun kunnallisen tuen suhteellinen kehitys on ollut laskeva. Korkeatasoinen tanssiesitys ei kuitenkaan eroa kustannuksiltaan vastaavasta teatteriesityksestä, ja tanssia koskee sama työehtosopimuksen yleissitovuus kuin muitakin esittävän taiteen aloja. Alan tuotantoedellytyksiä voitaisiinkin merkittävästi parantaa jo pelkästään sillä, että kunnat sitoutuisivat tukemaan alueellaan toimivia VOS-tanssiteattereita ja VOS-tuotantokeskuksia suhteellisesti samantasoilla avustuksilla kuin puheteattereita.

■ Kunnanavustuksen osuus VOS-tanssiteattereiden ja puheteattereiden tuloista (2008)

Tanssiteatterit	16 %
Ryhmät ja pienteatterit	21 %
Suuret ja keskisuuret teatterit	31 %
Täyskunnalliset teatterit	56 %

■ Kunnanavustukset (euroa) pääsylippua kohden VOS-tanssiteattereissa ja puheteattereissa (2008)

Tanssiteatterit	1,50
Ryhmät ja pienteatterit	3,32
Suuret ja keskisuuret teatterit	20,62

Kunnanavustuksen pienuus koskettaa myös vapaan kentän toimijoita. Kriittisin tilanne on pääkaupunkiseudulla ja Helsingissä. Vuonna 2008 Helsingissä toimivista noin 20 vapaasta tanssiryhmästä kaupungin toiminta-avustusta sai ainoastaan kolme ryhmää yhteensä 63 500 euroa.

Aluekeskusverkoston ja -rahoituksen hajanaisuus

Tanssin aluekeskusten perustamisen myötä niiden ylläpitäjäkuntien tuki tanssille lisääntyi, mutta aluekeskusten satelliittimainen toimintamalli ei ole ongelmaton. Satelliittimallissa kunnanavustus koostuu usean kunnan myöntämästä avustuksesta, jonka yhteismäärä vastaa aluekeskukselta vaadittavaa kuntarahoituksen osuutta. Aluekeskukset kohdentavat myös saamansa valtionavustuksen suhteutettuna saatuaan kuntarahoituksen useille toimijoille eri kaupunkeihin ja kuntiin. Avustusta voidaan kohdentaa myös yhden kaupungin sisällä usealle eri toimijalle. Tällä tavoin hajautetulla julkisella tuella on syntynyt pieniä ja aliresursoituja yksiköitä, jotka eivät ole kehittyneet tasolle, joka aluekeskuksia perustettaessa asetettiin tavoitteeksi.

Maantieteellisesti laajalle hajautuva toiminta on toki lisännyt tanssin saatavuutta, mutta samalla se on johdannut joissakin aluekeskuksissa pienimuotoiseen, sirpa-

loituneeseen ja hankevetoiseen toimintaan. Nykyisellä julkisen tuen tasolla ja hajautetulla rahoitusrakenteella aluekeskukset eivät ole vielä kyenneet merkittävästi lisäämään taiteilijoiden työllisyyttä eivätkä korkeatasoisen nykytanssin tasapainoista maantieteellistä kattavuutta. Vaikka aluekeskusten tarjoamien yksittäisten työtilaisuuksien määrä on suuri, valtaosa taiteilijoiden työmahdollisuuksista ja työsuhteista on kestoltaan ainoastaan muutamasta viikosta kuukauteen.

Vapaan kentän alimitoitettut resurssit

Vapaalle kentälle suunnattu tuki on Suomessa erittäin pieni ja tukijärjestelmä on jäykkä. Vapaan kentän toimintaa rahoitetaan tanssitaiteen edistämisen määrärahasta. Vuonna 2009 tästä määrärahasta 660 000 euroa kanavoitui vapaiden tanssiryhmien toimintaan ja 290 000 euroa yksittäisten koreografien, työryhmien ja yhteisöjen produktioihin. Yhdelle produktiolle myönnetty tuki kattaa keskimäärin ainoastaan yhden tanssijan kolmen kuukauden palkkakulut.

Teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella toimivat vapaat ryhmät voivat saada ainoastaan harkinnanvaraista vuo- deksi kerrallaan myönnettävää toiminta-avustusta tai produktioihin suunnattavaa erityisavustusta. Vuosittain myönnettävä tuki ei mahdollista pitkäjänteistä suunnit- telua eikä toimintaa. Vuonna 2009 toiminta-avustusta myönnettiin 12 ryhmälle ryhmien kokonaismäärän ol- lessa noin 30. Koska vapaiden ryhmien on lähestulkoon mahdotonta päästä teatteri- ja orkesterilain piiriin, toimi- joiden määrän kasvaessa myös teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisille ryhmille myönnettävä tuki uhkaa semen- toitua. Uusien ryhmien nostaminen toiminta-avustuksen piiriin tarkoittaisi korkeatasoisten, pitkän uran tehnei- den koreografien johtamien ryhmien tiputtamista tuen

■ **Kuva oikealla:**
Tanssin vapaalla
kentällä on tär-
keä merkitys alan
sisällöllisenä
edelläkävijänä.

Tommi Kitti & Co: riffi.
Kor. Tommi Kitti (2008)
Kuva: Marko Mäkinen

■ **Kuva oikealla:**
Noin 70 prosenttia
tanssin kantaesi-
tyksistä on free-
lancetuotantoja.

Karttunen Kollektiv:
Situation Room. Kor.
Jyrki Karttunen (2008)

Kuva: Marko Mäkinen

ulkopuolelle. Paine tukisummien nostamiseen ja jous-
tavampaan, taiteilijan urakehityksen paremmin huomi-
oivaan järjestelmään on suuri.

Markkinointi ja tuottajaosaaminen

Suuren yleisön tanssitietoisuuteen ja tanssin yleisömää-
riin voidaan vaikuttaa myönteisesti panostamalla esitys-
ten markkinointiin ja tiedotukseen. Koska tuotantobud-
jetit ovat pieniä, ryhmät ja itsenäiset koreografit eivät
voi palkata ammattilaisia huolehtimaan markkinoinnista,
mikä vaikuttaa tanssin julkisuudessa ja tiedotusvälineissä
saamaan näkyvyyteen ja sitä kautta yleisömääriin.

Myös ammattitaitoisista tanssin tuottajista on pulaa.
Projektiluonteinen ja epävarma ala ei houkuttele alan
koulutuksen saaneita tuottajia, joiden ansaintamahdol-
lisuudet ovat paremmat muilla aloilla.

Tavoite

Parannetaan VOS-tanssiteattereiden, VOS-tuotantokeskusten ja tanssin aluekeskusten toiminta-
edellytyksiä, toiminnan laatua ja vaikuttavuutta ja kehitetään luo-
van toiminnan edellytyksiä vapaal-
la kentällä.

Toimenpide-ehdotukset

■ Luodaan vapaille tanssiryhmille kolmiportainen rahoitusjärjestelmä, jossa ryhmät voivat saada 1-, 3- tai 5-vuotista määräaikaista rahoitusta toimintaansa perustuen tavoite- ja toimintasuunnitelmaan sekä laadun arviointiin.

■ Lisätään produktioavustusten määrää ja käynnistetään work-in-progress -tyyppinen avustus tutkivan, uutta luovan taiteellisen työn mahdollistamiseksi.

■ Korotetaan tanssitaiteen edistämisen määräraha 3,1 miljoonaan euroon vuoteen 2013 mennessä em. rahoitusjärjestelmien mahdollistamiseksi.

■ Muodostetaan teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvista tanssiteattereista ja tuotantokeskuksista sekä aluekeskuksista taiteellisesti ja tuotannollisesti nykyistä toimintakykyisempiä yksiköitä mm. VOS-tanssiteattereita, VOS-tuotantokeskuksia ja aluekeskuksia paikallisesti yhdistämällä.

■ Otetaan teatteri- ja orkesterilain soveltamisessa huomioon myös laadullinen toiminnan arviointi ja kannustetaan harkinnanvaraisella tuella innovatiiviseen ja laadullisesti korkeatasoiseen toimintaan.

■ Luodaan laadullisen arvioinnin kriteerit tanssin kentän, tanssitaide toimikunnan ja opetusministeriön välisenä yhteistyönä.

■ Sitoutetaan kunnat nostamaan VOS-tanssiteattereiden kuntarahoitusosuus suhteellisesti samalle tasolle puheteattereiden ja orkestereiden kanssa.

■ Järjestetään yhteistyössä paikallisten toimijoiden ja kuntien kanssa tanssin erityistarpeet ja työturvallisuusvaatimukset täyttävät harjoitus- ja esiintymistilat tanssin käyttöön.

Esittäminen ja yleisöt

Kaikille mahdollisuus tanssin katsomiseen

Mahdollisuus tanssin katsomiseen ja kokemiseen on tarjottava kaikille asuinpaikasta, iästä ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Kieleen sitoutumattomana tanssi avautuu eri kieliryhmistä ja kulttuurisista taustoista tulleille katsojille. Etenkin nykytanssin katsojissa on paljon nuoria ja nuoria aikuisia, jotka tanssitaiteen lisäksi seuraavat aktiivisesti myös muita visuaalisen ja esittävän taiteen lajeja.

Tanssin ympärivuotinen tarjonta on edelleen alueellisesti eriarvoista ja keskittyy pääasiassa suurimpiin kaupunkeihin ja niiden lähellä oleviin keskuksiin, sillä niissä sijaitsevat valtaosa tanssiryhmistä, yleisöt ja esitystilat. Toimivan kiertueverkoston ja tanssin erityispiirteet huomioivien esitystilojen puuttuminen on keskeinen tanssin saatavuutta, uusien yleisöjen löytymistä ja tanssiesitysten elinkaaren pidentämistä vaikeuttava tekijä Suomessa. Lyhyiden esityksien takia esitykset eivät myöskään tavoita kaikkia kiinnostuneita ja tanssi menettää potentiaalisia katsojia.

■ **Tanssia voi kohdata monin eri tavoin erilaisissa tiloissa. Tämä esitys perustuu kullekin katsojalle valmistettavaan henkilökohtaiseen tanssiin.**

*tänään.täällä. me.
Kor. Jenni Koistinen
(2008) Kuva: Claudia Lindner*

Monipuolinen festivaalitarjonta

Festivaalit monipuolistavat tanssitarjontaa ja niillä on tärkeä merkitys myös ulkomaisten tanssiesitysten foorumeina. Festivaalit sijaitsevat maantieteellisesti laajalla alueella, ja niiden ohjelmisto on suunnattu monille kohderyhmille kattamalla laajan kirjon nykytanssista ja baletista flamencoon, katutanssista kansantanssiin. Suurimpien festivaalien kansainvälinen ohjelmisto ja oheistapahtumat kuten kurssit ja seminaarit houkuttelevat katsojia myös ulkomailta, ja festivaalit tarjoavat paljon mahdollisuuksia kulttuurimatkailulle. Pienemmät, paikallisesti merkittävät tapahtumat monipuolistavat alueellisia kult-

tuuripalveluja ja mahdollistavat laadukkaiden tanssiesitysten maanlaajuisen saatavuuden.

Pyrkimys vuoropuheluun

Taiteilijoiden pyrkimys avoimuuteen ja vuoropuheluun yleisön ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa on tuonut tanssin lähemmäksi katsojaa, ja tanssin toimintakenttä on siirtynyt esitystiloihin laajemmin yhteiskuntaan. Tanssia voi kohdata näyttämöllä tapahtuvien esitysten lisäksi vaikkapa metromatkalla, vanhainkodin päiväohjelmassa tai kaupungin vilinässä. Yleisön kiinnostus tanssin omakohtaiseen kokemiseen on lisääntynyt, ja monet osallistuvat erilaisiin yleisötyöpajoihin ja katsojia osallistaviin projekteihin.

Digitaalisen tuotannon mahdollisuudet

Digitaalinen tuotanto ja esimerkiksi esitystallenteiden kaupallinen levitys ja elokuvatuotanto ovat kansainvälisesti kasvava ala, jonka tarjoamia mahdollisuuksia suomalaisen tanssi ei vielä ole pystynyt hyödyntämään kotimaisten rahoituskanavien puuttuessa. Tanssielokuvia tehdään vähän, eivätkä resurssit mahdollista kilpailukykyisiä tuotantoja. Digitaalisella tuotannolla on merkitystä myös tanssin tunnettuuden ja saatavuuden lisääjänä, sekä kotimaisen tanssikulttuurin tallentajana. Tuotantomahdollisuuksien ja levityskanavien kehittyessä tanssielokuvilla on tekijöilleen myös taloudellista merkitystä.

Haasteet

Kiertuetoiminnan vahvistaminen

Tanssiryhmien kiertuetoiminnan vähentyminen 1990-luvulta alkaen on kaventanut kulttuuritarjontaa etenkin alueilla, joilla ei toimi omaa tanssiryhmää. Kiertueiden vähenemiseen ovat syynä kuntien kulttuurimäärärahojen pieneminen ja perinteisten ostajaryhmien, päiväkotien ja koulujen, määrärahojen niukkuus. Suomesta puuttuvat muualla yleiset vierailuteatterit ja niiden väliset kiertueverkostot. Kaupunginteattereita ei myöskään ole voitu hyödyntää tanssin vierailunäyttämöinä. Aluekeskusten mahdollisuuksia järjestää kiertuetoimintaa vaikeuttaa pula soveltuvista esitystiloihin. Myöskään niiden taloudelliset resurssit eivät riitä kiertueiden organisoimiseen.

Suomi on kiertueympäristönä haasteellinen sekä kotietä ulkomaisille ryhmille. Pitkät välimatkat nostavat kiertue- ja vierailuesitysten kuluja, joita ei huomioida ryhmien avustuksissa. Kotimaan kiertuetoiminta on käytännössä aina tappiollista, minkä takia etenkin keskisuurten ja suurten teosten kiertuetoiminta on tyrehtynyt.

Soveltuvien esitys- ja harjoitustilojen puute

Suomesta puuttuu kansallinen vierailunäyttämö, tanssin talo. Helsinkiin sijoitettava tanssin talo mahdollistaisi sekä kotimaisten että ulkomaisten ryhmien vierailutoiminnan, ja sen kautta voitaisiin organisoida myös valtakunnallisen kiertueverkoston toiminta.

Tanssin esitys- ja harjoitustilat vaativat kiireellistä huomiota koko maassa. Yleisiä ongelmia ovat liian pieni näyttämö, pienet katsomo- ja lämpiötilat sekä harjoitus- ja pukuhuonetilojen riittämättömyys. Osassa aluekeskuspaikkakuntia ei ole lainkaan varsinaista tanssinäyttämöä, ja harjoitustiloista on pulaa lähes kaikilla

paikkakunnilla, joissa on ammattimaista tanssitoimintaa. Tilaongelmat ovat kärjistyneet etenkin pääkaupunkiseudulla, missä suuri osa vapaalla kentällä toimivista tanssitaiteilijoista työskentelee tiloissa, jotka eivät täytä työturvallisuudelle asetettuja vaatimuksia eivätkä huomioi alan erityistarpeita.

Festivaalien ja tapahtumien toimintaedellytykset

Vaikka tanssifestivaalien ja -tapahtumien osuus valtakunnallisille taidetapahtumille suunnatusta tuesta on kasvanut 216 700 eurosta (2000) 312 000 euroon (2008), yksittäisten tapahtumien ja festivaalien toimintaedellytykset eivät ole parantuneet. Tapahtumakohtainen keskimääräinen tuki laski kahdeksassa vuodessa 36 160 eurosta 24 000 euroon, sillä tuen piirissä olevien tapahtumien määrä kasvoi samanaikaisesti 6:sta 13:een. Koska määrärahalisäys käytettiin saajien joukon kasvattamiseen, useimpien tapahtumien tukitaso on jäänyt erittäin alhaiseksi. Tanssifestivaalien enemmistö on pieniä, alueellisia tapahtumia, jotka keskittyvät pääasiassa kotimaisen ohjelmiston esittämiseen. Vuonna 2009 kahdeksan festivaalin tuki oli 10 000 euroa tai vähemmän. Suurimpienkin festivaalien tuki on kehittynyt vain elinkustannusindeksiä vastaavasti tai jäänyt sen alle, ja ainoastaan kaksi festivaalia saa tukea yli 50 000 euroa (2009).

Tavoite

Parannetaan tanssin valtakunnallista saatavuutta ja laajennetaan tanssin yleisöpohjaa.

Toimenpide-ehdotukset

- Perustetaan Helsinkiin tanssin talo – toimintakonseptiltaan uudenvuorokauden, kansainvälisesti merkittävä esittävän taiteen keskus. Hanketta valmistellaan Helsingin kaupungin, valtion ja tanssin sekä muiden esittävän taiteen toimijoiden välisenä yhteistyönä.
- Luodaan tanssille valtakunnallinen kiertueverkosto ja siihen liittyvä rahoitusjärjestelmä, jotka mahdollistavat erikokoisten ja -tyyppisten tanssiteosten kiertuetoiminnan eri puolilla Suomea. Toteutetaan yhdessä teatterikentän kanssa.
- Lisätään tukea tanssifestivaaleille ja tapahtumille laadukkaiden koti- ja ulkomaisten vierailuesitysten ja kansainvälisten yhteistuotantojen mahdollistamiseksi.
- Lisätään tukea tanssin yleisötyöhön.

Kansainvälinen toiminta ja vienti

Kansainvälinen toiminta monipuolista

Fyysinen ja visuaalinen tanssitaide kiinnostaa yhä laajempaa joukkoa ihmisiä eri puolilla maailmaa. 2000-luvun tanssitaiteen toimintaympäristö on globaali, ja kehitys on vaikuttanut myös suomalaisen tanssin sisältöihin ja toimintatapoihin. Kansainvälinen toiminta on monipuolista, ja esitysviennin ja -tuonnin rinnalla kansainvälisyys toteutuu monin tavoin esimerkiksi taiteilijoiden välisissä verkostoissa, residensseissä, ammatillisessa koulutuksessa, tutkimuksessa ja erilaisissa taiteen sisältöihin ja asiantuntijuuteen liittyvissä yhteistyöhankeissa.

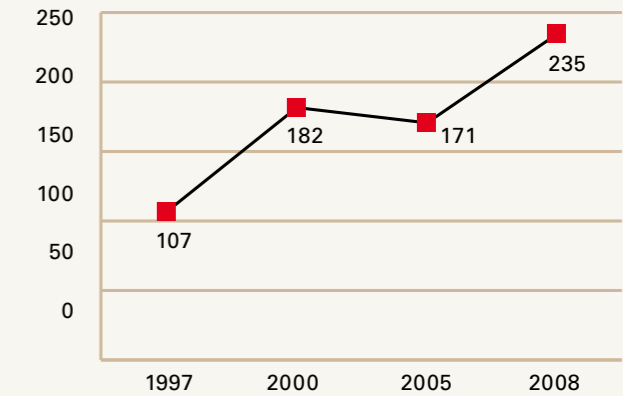
Suomen kaltaisessa pienessä maassa mahdollisuus toimia kansainvälisesti rikastuttaa tanssitaiteen sisältöjä, tarjoaa uusia, haastavia työmahdollisuuksia ja laajentaa esitystoiminnan yleisöpohjaa. Toiminnalla on myös taloudellista merkitystä, ja se avaa kanavia kansainvälisille osatuotannoille sekä ulkomaisen rahoituksen hankkimiselle.

Kansainvälinen kiinnostus suomalaista tanssitaideita kohtaan kasvoi 1990-luvulla, mitä selittää muun muassa korkeatasoisen ammatillisen koulutuksen myötä tapahtunut taiteellisen tason nousu. Suomalaisen tanssin vahvuuksia ovat myös innovatiivinen uusien teknologioiden käyttö ja tanssitaiteilijoiden tiivis yhteistyö mediataiteen ja valo- ja äänisuunnittelijoiden kanssa.

Myönteinen kehitys näkyy myös toiminnan volyymin kasvuna. Vuonna 2008 suomalaisella tanssilla oli yli 75 000 katsojaa 235 esityksessä yhteensä 28 maassa. 2000-luvulla ulkomaisten katsojien osuus on ollut noin viidesosa suomalaisen tanssin kokonaiskatsojamäärästä. Esitystoiminnan lisäksi koreografit ja tanssijat työskentelevät ulkomailla, yksittäiset toimijat ja tapahtumat, aluekeskukset ja alan oppilaitokset toteuttavat vierailuja, yhteistyöprojekteja, opetus- ja esitysvaihtoa sekä

järjestävät työpajoja ja seminaareja. Muun kuin esitystoiminnan laajuudesta ei kuitenkaan ole olemassa kattavia tilastotietoja.

Ulkomaiset esityskerrat 1997–2008

■ **Suomalaisten tanssiteosten korkeatasoinen valosuunnittelu ja uusien teknologioiden innovatiivinen käyttö herättävät kiinnostusta ulkomailla.**

Tero Saarinen

Company: HUNT.

Kor. Tero Saarinen

(2002)

Kuva: Marita Liulia

Vientitoiminta kasvava alue

Esitysten vienti ulkomaille on kasvava osa-alue tanssin nopeasti globalisoituneilla markkinoilla. Suomalaisen tanssin vientipotentiaali on käynyt selkeästi ilmi myös kulttuuriviennin kehittämishankkeen yhteydessä, ja tanssiin toimialana kohdistuu paljon vientiodotuksia. Esitysten viennin ohella muu tanssiin liittyvä osaaminen, lisenssit ja tekijänoikeudet sekä tv- ja muu sähköinen tuotanto tarjoavat mahdollisuuksia, joiden hyödyntäminen edellyttää kansallisen infrastruktuurin vahvistamista ja kansainväliseen toimintaan suunnatun rahoituksen lisäämistä. Esitysvienti vaatii tuekseen vastavuoroisuutta, mikä edellyttää myös tuonnin ja yhteistuotantojen tukemista.

Tanssin Tiedotuskeskus edistää suomalaisen tanssin kansainvälistä promootiota ja toimii strategisena kumppanina kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanossa. Koska alalla ei ole omaa kansainvälisestä toiminnasta vastaavaa organisaatiota, Tiedotuskeskuksella on keskeinen rooli tanssin kansainvälisessä promootiossa, markkinoinnissa, julkaisu- ja neuvontatoiminnassa sekä verkostoitumisen edistäjänä. Tiedotuskeskuksella on myös lukuisia kansallisia tehtäviä, joiden jatkuvuus pitää mahdollistaa. Kansainvälistä toimintaa ja vientiä voitaisiinkin edistää tanssiryhmien ja muiden toimijoiden resursseja parantamalla, kehittämällä kansainvälistä markkinointia sekä agentuuritoimintaa.

Haasteet

Kansainvälisen yhteistyön tukeminen

Vuorovaikutus ja toimiminen kansainvälisissä verkostoissa lisäävät tanssitaiteen elinvoimaa ja vaikuttavat myönteisesti tanssin sisällölliseen kehitykseen. Nykyinen, taiteen kaupallisia sovelluksia korostava tukipolitiikka ei tue riittävästi muita kansainvälisen toiminnan muotoja. Tanssin osuus opetusministeriön ja taiteen keskustoimikunnan kansainväliseen toimintaan osoittamista määrärahoista oli yhteensä noin 320 000 euroa vuonna 2008 ja summasta puolet kohdentui kulttuurivientiin. Julkisen tuen painopisteen siirryttyä kulttuuriviennin tukemiseen opetusministeriön tanssiryhmille ja yksittäisille koreografeille myöntämät kansainvälisen kulttuuriyhteistyön määrärahat tyrehtyivät, mikä vähensi useiden tanssiryhmien ulkomaille suuntautuvaa vierailutoimintaa.

Kehityksen seurauksena taiteen keskustoimikunnan matka-apurahoista on tullut ulkomaille suuntautuvien vierailuesitysten keskeinen, joskin riittämätön rahoituskeino. Tanssitaiteen osuus ko. määrärahasta oli noin 30 000 euroa vuonna 2008. Tukimuoto soveltuu parhaiten pienten vierailuesitysten tukemiseen, mutta käytävissä oleva määräraha ei riitä keskisuurten ja suurten teosten vierailujen tukemiseen. Erillisen matka-apurahan tarvetta selittävät myös pitkät välimatkat, jotka nostavat suomalaisesitysten kuluja. Monissa muissa maissa toimii erilaisia matkatukijärjestelmiä, joilla tuetaan ryhmien ulkomaille suuntautuvia esitysvierailuja. Matkatuen ollessa puutteellinen suomalaisten esityskorvaukset ovat kalliita verrattuna paremmin subventoituihin ulkomaisiin teoksiin.

Myöskään taiteilijoiden verkostoitumista ja muuta ei-esitystoimintaan liittyvää yhteistyötä ei tueta riittävästi, eivätkä nykyiset rahoituskanavat mahdollista tuotantojen ja taiteilijoiden kansainvälisen työn pitkäjänteistä tukemista.

Kansainvälisen toimintaympäristön tuntemus

Festivaalit, tuotantotalot ja niiden yleisöt ovat yhä eriytyneempiä, ja taiteilijoilta vaaditaan aiempaa parempaa kansainvälisen toimintaympäristön tuntemusta. Monet taiteilijat opiskelevat ja työskentelevät ulkomailla, mutta toistaiseksi meillä on vähän tahoja, joilla on kokonaisnäkemys alan kansainvälisestä toiminnasta. Tarve neuvontapalveluihin ja mentorointikäytäntöjen kehittämiseen on suuri. On tärkeää lisätä ymmärrystä globaalista toimintaympäristöstä tukemalla taiteilijoiden, festivaalien

■ **Suomalaista tanssia nähtiin 28 maassa vuonna 2008.**

*Loppuunmyyty.
Kor. Eeva Muilu
(2007) Kuva:
Johanna Tirronen*

ja väliportaana toimivien tuottajien verkostoitumista ja yhteyksien luomista. Myös kaupallista potentiaalia sisältävien vientituotteiden syntyminen edellyttää kansainvälisen toimintaympäristön tuntemista ja toimivia yhteistyöverkostoja.

Kotimaan infrastruktuurin puutteet

Suomalaisten tanssiryhmien ja freelancetuottajien heikko rahoituspohja yhdessä maantieteellisen sijainnin kanssa vaikuttaa merkittävästi mahdollisuuksiin toimia kansainvälisesti. Kiertue toiminnasta aiheutuvat palkka- ja muut kulut joudutaan sisällyttämään esityspalkkioihin, mikä asettaa suomalaisryhmät eriarvoiseen asemaan paremmin tuettujen eurooppalaisten ryhmien kanssa.

Sopivien esiintymistilojen ja kiertueverkoston puuttuminen sekä rahoituksen riittämättömyys heikentävät mahdollisuuksia vastaanottaa merkittäviä ulkomaisia esitys- ja taiteilijavierailuja. Muihin pohjoismaihin verrattuna kansainvälinen esitystarjonta on Suomessa pienimuotoista. Toteutuessaan tanssin talo ja kiertueverkosto parantaisivat merkittävästi tarjontaa ja suomalaisen tanssin mahdollisuuksia vastavuoroiseen kulttuuriyhteistyöhön.

Monet ulkomaiset festivaalit, tanssin talot ja tuotantokeskukset toimivat yhteistuottajina kansainvälisissä produktioissa, mutta Suomessa vain muutamalla toimijalla on ollut riittävästi resursseja toimia yhteistuottajana. Harvat alan toimijat ovat hakeutuneet kansainvälisiin rahoitusohjelmiin, sillä pienillä organisaatioilla ei ole ohjelmien hallinnointiin ja suunnitteluun tarvittavia resursseja eikä olemassa olevia kansainvälisiä yhteistyöverkostoja.

Tavoite

Lisätään tanssitaiteen kansainvälistä yhteistyötä sekä vierailutoiminnan ja viennin taloudellisia edellytyksiä.

Toimenpide-ehdotukset

- Lisätään tanssin kansainvälistä verkottumista kasvattamalla kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön suunnattuja määrärahoja sekä taiteen keskustoimikunnan matka-apurahoja.
- Lisätään tanssin vientitoiminnan tukea.
- Lisätään tukea tanssifestivaaleille ja tapahtumille laadukkaiden koti- ja ulkomaisten vierailuesitysten ja kansainvälisten yhteistuottajien mahdollistamiseksi.
- Lisätään tukea tanssitaiteilijoiden residenssityökentelyyn ulkomailla, ja kohdennetaan taiteen keskus-toimikunnan yhteisöille suunnatuista residenssiavustuksista osa tanssitaiteen residenssitoimintaan.
- Kehitetään kansainvälistä toimintaa koskevia neuvontapalveluja yhteistyössä muiden taidealojen kanssa.
- Ulotetaan Tanssin Tiedotuskeskuksen tilastointi kattamaan koreografien työskentely ulkomailla, asiantuntijayhteistyö sekä workshop- ja residenssitoiminta.

Hyvinvointia tanssista

Tanssi lisää hyvinvointia ja luovuutta

Tanssitaide kohdataan enenevässä määrin perinteisen teatterikontekstin ulkopuolella, ja usein tästä tanssitaiteilijan johdolla tapahtuvasta osallistavasta toiminnasta käytetään nimitystä soveltava tanssitaide. Laajemmin voidaan puhua tanssilähtöisistä palveluista, millä viitataan toimintaan, joka tapahtuu esimerkiksi lasten ja nuorten kanssa toteutettavissa hankkeissa, hoitotyössä, erilaisissa työ-, asuin- ja muissa yhteisöissä tai yrityksissä liittyen esimerkiksi tuotteiden ja palvelujen kehitykseen.

Tällaisen toiminnan piiriin kuuluvat esimerkiksi yhteisötanssi ja erilaisia sosiokulttuurisia menetelmiä hyödyntävä toiminta, monet yleisöjä osallistavat hankkeet sekä kehollisen tiedon, koreografisen osaamisen ja keholähtöisten menetelmien hyödyntäminen toiminnan, palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä.

Osallistava tanssitoiminta lisää henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja antaa mahdollisuuden tanssin kokemiseen ja tekemiseen kaikille iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta tai fyysisestä kunnosta riippumatta. Taiteilija on välittömässä vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa ja taidetta tehdään heidän esille tuomistaan asioista ja arjestaan käsin. Työskentelytavat ovat taidelähtöisiä, mutta taide voi toimia myös välineellisesti uusia oivalluksia tuottavana, yhteisöä kehittävässä tai eri hallinnonaloja yhdistävänä voimana.

Erilaisten ryhmien ja yhteisöjen kanssa toteutettava toiminta lisää yhteisöllisyyttä ja vahvistaa sosiaalista pääomaa. Esimerkiksi yhteisötanssi voi parantaa elämänlaatua ja hyvinvointia tukemalla osallistujien omaa, luovaa kokonaisvaltaista ilmaisua. Rohkaiseva ja kan-

nustava ympäristö, näkyväksi tuleminen, erilaisuuden hyväksyminen ja yhdessä tanssimisen riemu ja ilo antaa voimavaroja osallistujien arkeen.

Tanssi erilaisissa ympäristöissä ei ole irrallaan perinteisestä esiintymistoimintaan tähtäävästä työstä. Toiminnalla on merkittävä asema tanssitaiteen saavutettavuuden ja tunnettuuden lisääjänä. Samalla kun käsitys tanssitaiteilijan ammatista monipuolistuu, toimiminen perinteisen taidekontekstin ulkopuolella tarjoaa uusia ja haastavia työtilaisuuksia ja voi tuoda taiteeseen uusia näkökulmia ja sisältöjä.

Haasteet

Palvelujen tuottamisen ja hankinnan rahoitus

Kaikki tanssin aluekeskukset, useat teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvat tanssiteatterit, monet freelance-tanssitaiteilijat ja vapaat tanssiryhmät toteuttavat tanssilähtöistä palvelutoimintaa. Toiminnan laajuudesta ei ole olemassa tarkkoja lukuja, ja myös tiedot sen vaikuttavuudesta ovat hajallaan ja vaikeasti jäljitettävissä.

Vaikka taiteen mahdollisuudet hyvinvoinnin tuottajana ymmärretään entistä paremmin, taidelähtöisiä palveluja ei aina ymmärretä asiantuntijatyöksi, jonka käyttö on resursoitava samoin kuin muidenkin palvelujen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen ja taidesektorin väliselle alueelle sijoittuva tanssitaiteen käyttö hoitolaitoksissa herättää kiinnostusta, mutta rahoituksen puuttuessa taiteilijan tai taideorganisaation oletetaan usein työskentelevän ilman korvausta tai korvaus kattaa murto-osan kustannuksista.

Toiminnan kasvua ja kehittymistä hidastaa, että hankkeiden toteuttamiseen on käytettävissä vähän taloudel-

lisiä ja henkilöresursseja. Yksittäinen taiteilija on usein vastuussa hankkeiden sisällön lisäksi myös toiminnan toteutuksesta markkinoinnista laskutukseen. Tanssin alalla toteutetut hankkeet ovat projektiluonteisia, vaikka asiakkaan näkökulmasta tarvetta olisi pitkäkestoiselle, säännölliselle toiminnalle.

Toimijoiden pienuus ja rahoitusmahdollisuuksia koskevan osaamisen puute vaikeuttavat kansainvälisten rahoituskanavien kuten EU-rahoituksen hyödyntämistä. Yksittäiset toimijat kokevat, ettei heillä ole mahdollisuuksia kilpailla suurten järjestöjen kanssa sosiaali- ja terveysalan hankkeisiin suunnatusta rahoituksesta.

Tavoite

Lisätään tanssin avulla ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Toimenpide-ehdotukset

■ **Tanssi tuo hyvinvointia muun muassa vammaisten ja mielenterveyskuntoutujien arkeen.**

Tanssiteatteri MM: Saari – Kuvia toisenlaisesta elämästä. Kor. Marjo Hämäläinen ja Toni Suento (2007)

Kuva: Kari Jokinen

- Kehitetään eri hallinnonalojen välisiä rahoitusmuotoja tanssin soveltavaan käyttöön kuuluvan toiminnan tukemiseksi.
- Sisällytetään tanssin soveltavan käytön koulutusta tanssin ammatillisiin opintoihin.
- Järjestetään ammatissa toimiville tanssitaiteilijoille täydennyskoulutusta, joka tukee työskentelyä perinteisen taidekontekstin ulkopuolella ja osoitetaan koulutukseen opetusministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tukea.
- Käynnistetään tanssin soveltavan käytön tilastointi.

Tanssi kouluissa

Tanssi on kokonaisvaltaista

Tanssi on valtava inhimillisen kehityksen voimavara, jota koulumaailmassa ei ole vielä riittävästi hyödynnetty. Yhteisöllisenä ja luovana toimintana sekä kehollisena ilmaisuna tanssi tukee lapsen ja nuoren oppimista, kehitystä ja ihmisenä kasvua.

Tanssin merkitys kokonaisvaltaisen kehityksen ja oppimisen tukena perustuu erityisesti tanssin keholliseen ja ei-kielelliseen luonteeseen. Suurin osa lapsen ja nuoren oppimisesta ja kehityksestä tapahtuu kehollisten kokemusten ja toiminnan käynnistämänä ja tukemana. Käsitteellinen ajattelu perustuu rikkaaseen aisti- ja kokemusmaailmaan ja konkreettiseen keholliseen toimintaan fyysisessä ja sosiaalisessa maailmassa.

Aistimukset ja kokemukset syntyvät kehossa liikkumisen ja aktiivisen toiminnan kautta. Erityisen tärkeää kokemusmaailman avartamisessa on yhteisöllinen luova toiminta, jossa erilaiset näkökulmat, ongelmanratkaisu ja toisten tunteiden huomiointi tulevat oman kokemuksen ja omien tunteiden tunnistamisen ja ilmaisun rinnalle. Konkreettinen, fyysisesti aktiivinen toiminta ryhmässä tukee sosiaalisten taitojen ja ajattelun kehitystä.

Tanssi lapsen kehityksen tukena

Tanssin välityksellä ihminen voi ilmaista sellaisia kokemuksia, tunteita ja toiveita, joiden välittäminen kielen avulla voi olla vaikeaa. Koska tanssi ei ole sidottu sanoihin, se on voimaannuttava taidemuoto myös erityistä tukea tarvitseville lapsille. Tanssin avulla on mahdollista tukea suvaitsevaisuutta ja kulttuurista ymmärrystä. Joka puolella maailmaa tanssitaan, vaikkakin eri tavoin. Tanssiopintojen kautta oppilaat voivat tutustua erilaisiin tanssityyleihin ja -kulttuureihin.

Tanssin opiskeluun kuuluu syventyminen oman kehon kuunteluun, keskittyminen ja toisten huomioon ottaminen, luonteva fyysinen kontakti toisiin, luova ongelmanratkaisu sekä esteettinen havainnointi ja arviointi. Tanssi tuottaa myös iloa ja mielihyvää ja tukee myönteistä asennetta liikuntaan, omasta kehosta ja terveydestä huolehtimiseen. Tanssi kehittää liikkuvuutta ja koordinaatiokykyä ja mahdollistaa monenlaisia onnistumisen kokemuksia myös niille oppilaille, jotka eivät ole saaneet kokea onnistumista suorituskeskeisissä liikuntalajeissa.

Haasteet

Tanssin puuttuminen opetussuunnitelmasta

Tanssi ei sisälly peruskoulun opetussuunnitelmaan itsenäisenä oppiaineena. Tanssi mainitaan lyhyesti liikunnan osa-alueena, ja suuressa osassa maamme kouluista tanssinopetus rajoittuu muutaman tuntiin vuodessa liikuntatuntien yhteydessä. Koska tanssia opetetaan osana liikuntaa, tanssia opettavat usein siihen perehtymättömät opettajat eikä opetus huomioi tanssia taiteena ja siihen liittyvää luovuutta. Peruskoulun tanssinopetuksen lähtökohtana tulisi olla tanssin ilmaisullinen, luova ja esittävä luonne. Opetuksessa tulisi ottaa huomioon myös tanssin sosiaaliset, ei-esittävät muodot ja kytkenä muhin taideaineisiin ja liikuntaan. Peruskoulun taideopetus kehittyä taiteidenvälisyyden ja oppiainerajat ylittävän toiminnan kautta.

Peruskoulujen opettajilla ei yleensä ole valmiuksia tanssin opettamiseen. Opettajankoulutuksessa tanssitaiteen opetus on satunnaista. Koska aine puuttuu opetussuunnitelmasta, sitä ei tarjota myöskään opettajankoulutuksessa.

■ **Kuva oikealla:** Tanssi tukee lapsen fyysisten ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Kuvassa Pääskyvuoren koulun 1b-luokan tanssitunti vuonna 2007.

Kuva: Lassi Nirhamo

Tanssinopetuksen satunnaisuus

Liikuntatuntien ulkopuolella tanssinopetus on satunnais- ta ja mikäli sitä järjestetään, se tapahtuu kerhoissa tai erilaisina lyhytkestoisina projekteina. Opetuksen osalta lapset ja nuoret ovat alueellisesti ja sosioekonomisesti epätasa-arvoisessa asemassa, sillä suurissa kaupungeis- sa on yleensä paremmat mahdollisuudet monipuoliseen taideharrastukseen kuin pienillä ja syrjäisillä paikkakun- nilla. Suurin osa tanssinopetuksesta tapahtuu yksityi- sissä tai kunnan ylläpitämissä tanssikouluissa, joiden opetus on maksullista.

Tanssilta puuttuu järjestö, joka vahvistaa tanssinope- tuksen asemaa kouluissa ja tukee kouluissa työskente- leviä opettajia. Saatavilla ei ole riittävästi alan opetus- materiaalia, jota opettajat voisivat hyödyntää työssään. Monet tanssitaiteilijat ja tanssiryhmät tekevät jo nyt yh- teistyötä peruskoulujen ja päiväkotien kanssa, mutta toiminta on projektimaista ja sitä vaikeuttaa määrära- hojen niukkuus.

Tavoite

Sisällytetään tanssi peruskoulun opetussuunnitelmaan omana, it- senäisenä aineenaan, joka perus- tuu kattavaan käsitykseen tanssi- ta taidemuotona ja kulttuurin ja yhteiskunnan osana. Oppiaineen ytimessä on tanssi kehollisena ko- kemuksena sekä luovana, yhtei- söllisenä toimintana ja esittävänä taiteena.

Toimenpide-ehdotukset

- Lisätään tanssi peruskoulujen opetussuunnitel- maan kaikille yhteiseksi oppiaineeksi ja laaditaan tanssille muiden oppiaineiden tavoin valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet.
- Tuetaan opetuksen järjestäjiä koulukohtaisten opetussuunnitelmien laatimisessa.
- Perustetaan organisaatio edistämään tanssin- opetuksen asemaa kouluissa ja tuetaan sen toimintaa tanssinalan järjestöille suunnatuista varoista.
- Taataan jokaiselle lapselle mahdollisuus tutustua vähintään yhteen ammattitanssiesitykseen koulu- vuoden aikana.
- Valmistetaan opetusmateriaalia, jonka pohjalta tanssiopintoja voi edistää luokanopettajakoulutuk- sessa.
- Järjestetään taiteilijoille lisä- ja täydennyskoulu- tusta, joka antaa käytännön valmiuksia työskennellä kouluissa.

Tanssi luovan talouden alana

Taide luovan talouden ytimessä

Tanssi on luontaisten vahvuksiensa myötä profiloitu- nut kiinnostavana luovan talouden alana. Luoville aloil- le tyypillisesti tanssi tuotetaan verkottuneesti ja siten kustannustehokkaasti: suurten laitosten sijasta tanssitoi- mintaa ylläpidetään taiteilijaryhmien, pienten yritysten ja ammatinharjoittajien verkoston välisenä yhteistyönä. Tanssi on myös yksi kansainvälisesti suuntautuneimmis- ta kulttuurin aloista. Audiovisuaalisen ulottuvuutensa takia tanssia voi siirtää digitaaliseen muotoon ja levit- tää myös verkossa. Kulttuuriviennin ja -matkailun ohel- la erityisesti tanssilähtöisten palvelujen kehittämiseen sisältyy paljon mahdollisuuksia. Tanssi tarjoaa globaalit markkinat myös opetustoiminnalle sekä tanssiin liitty- ville oheistuotteille.

Luovan talouden näkökulmasta tanssilla on monia mahdollisuuksia taloudellisten voimavarojen kasvatta- miseen ja sitä kautta alan kehittämiseen ja työllisyyden parantamiseen. Tanssia luovan talouden alana kehitet- täessä on kuitenkin tärkeää muistaa, että alan menes- tys on viime kädessä riippuvainen taiteellisen ytimen hyvinvoinnista. Riittävä taiteen perusrahoitus on kes- keinen edellytys myös luovalle taloudelle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi.

Haasteet

Esitysten ja osaamisen vienti

Esitysten ja osaamisen vienti voi tuoda suomalaiselle tanssille merkittäviä lisäresursseja ja auttaa työllistämään alan ammattilaisia. Molemmilla viennin osa-alueilla on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia: kansainvälistä verkottumista edistävällä rahoituksella, markkinointi- ja levityskanavien kehittämisellä sekä agentti- ja manage-

riosamisen kasvattamisella suomalaisen tanssin vienti voitaisiin moninkertaistaa nykyisestä. Esitystoiminnan lisäksi koreografisen osaamisen vienti on lisääntynyt 2000-luvulla, mikä heijastuu vähitellen myös alalla toi- miviin muihin ammattiryhmiin. Tehdessään tilaustöitä ulkomailla suomalaiset koreografit työllistävät myös muita suomalaisia suunnittelijoita. Teosten saavutta- man menestyksen ansiosta suomalaiset valo- ja puku- suunnittelijat ovat alkaneet saada myös muita tanssiin liittyviä suunnittelutöitä ulkomailta.

Tanssi kulttuurimatkailullisena ja imagoilijana tekijänä

Korkeatasoisten tanssifestivaalien ja -tapahtumien ver- kosto eri puolilla Suomea on kansainvälisestä näkökul- masta katsoen vahvuus, joka tarjoaisi mahdollisuuksia kulttuurimatkailulliseen tuotteistukseen. Myös suoma- laisten tanssiryhmien esityksiä ulkomailla olisi mahdol- lista käyttää Suomeen suuntautuvan kulttuurimatkailun edistämiseksi.

Tanssialalla vain harvat toimijat ovat hakeutuneet yhteistyöhön matkailutoimijoiden kanssa. Suurimpia tanssin matkailullista hyödyntämistä jarruttavia teki- jöitä ovat perusrahoituksen vähäisyys, eri sektoreiden välisen yhteistyön puuttuminen sekä asenteet: festi- vaalien taiteelliseen ja tuotannolliseen kehittämiseen ei riitä nykyisellään voimavaroja, paikalliset ja alueelli- set rahoittajat eivät tunnista tanssitapahtumiin liittyviä mahdollisuuksia ja matkailuala on vasta heräämässä kohderyhmälähtöiseen tuotteistukseen ja markkinoin- tiin. Helsingissä kehitystä hidastaa myös kunnollisten esitystilojen – tanssin talon – puuttuminen.

■ **Tanssilla luovan talouden alana on paljon mahdollisuuksia. Niiden hyödyntämiseksi on kehitettävä alan toiminta-edellytyksiä.**

*Nomadi-tuotanto:
Numen. Kor. Arja
Raatikainen (2006)
Kuva: Sakari Viika*

Tanssilähtöisten hyvinvointipalvelujen tuotteistaminen

Suomessa on paljon myönteisiä esimerkkejä ja kokemusta tanssin käytöstä esimerkiksi terapia- ja hoitotyössä, maahanmuuttaja- ja yhteisöprojekteissa sekä lasten ja nuorten kanssa toteutetuissa hankkeissa. Kunta- ja palvelurakenteen uudistus sekä kiinnostus luovan talouden tarjoamiin mahdollisuuksiin luovat kysyntää ja uusia markkinoita taide- ja kulttuurilähtöisille palveluille. Tanssilähtöiseen palvelutoimintaan liittyy paljon taloudellista kehittämispotentiaalia sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Tanssilähtöisten palvelujen kehittäminen edellyttää tanssia koskevan osaamisen lisäksi koko palveluprosessin ammattimaista hallintaa. Tarvitaan eri alojen osaamisen yhdistämistä sekä erityisesti taiteen soveltavaan käyttöön valmentavaa koulutusta, joka vahvistaisi muun muassa tanssitaiteilijoiden liiketoimintaan, palvelujen tuotteistamiseen, taidelähtöisten menetelmien käyttöön ja erityisryhmien oppimiseen liittyvää osaamista. Toisaalta taiteen tarjoamia mahdollisuuksia tulisi tuoda esiin osana kaupallista sekä sosiaali- ja terveysalojen koulutusta.

Käytännön haasteen tanssin tuotteistamiselle muodostaa taiteen ja liiketoiminnan erilaiset organisaatio- ja rahoitusrakenteet sekä toimintakäytännöt. Tanssitaiteilijat ovat tottuneet toimimaan yleishyödyllisten yhdistysten kautta. Vaikka liiketoiminnallinen ajattelu ja kiinnostus yritystoimintaa kohtaan on heräämässä myös tanssitoimijoiden piirissä, liittyy palveluliiketoiminnan kehittämiseen vielä paljon käytännön esteitä. Maksullinen palvelutoiminta voi vaarantaa yhdistyksen verotto- muuden sekä taiteelliseen toimintaan suunnattavat avustukset. Yhdistysmuotoisen toimijan on lisäksi vaikeaa

hyödyntää palveluliiketoiminnan kehittämisrahoitusta, jota on tarjolla esimerkiksi TEKESissä ja TE-keskuksissa. Yritysmuotoiseen toimintaan ei puolestaan myönnetä taiteelliseen toimintaan tarkoitettua tukea.

Tavoite

Vahvistetaan tanssitoimialan omia ansaintamahdollisuuksia luovan talouden osana siten, että kehittämisessä huomioidaan taidelähtöisyys.

Toimenpide-ehdotukset

- Lisätään tanssin vientitoiminnan tukea.
- Elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi vahvistetaan tanssin infrastruktuuria ja toimintakenttää, erityisesti tuotannollista osaamista ja yhteistyötä edistävää toimintaa.
- Aktivoidaan olemassa olevia rahoittajia ja toimijoita tukemaan tanssin piirissä tehtävien sosiaali- ja terveysalaa palvelevien innovaatioiden tuotteistamista ja tanssilähtöisten hyvinvointipalvelujen kehittämistä.
- Törmäytetään tanssialan asiantuntemusta myös muiden toimialojen (mm. peli-, teknologia- ja elokuvateollisuus sekä matkailuala) kanssa erityisprojektein.
- Aktivoidaan ja sitoutetaan olemassa olevia rahoittajia tukemaan tanssielokuvien ja tanssin digitaalista tuotantoa.
- Aktivoidaan matkailualan kanssa tehtävää yhteistyötä erillishankkein.
- Parannetaan tuotanto- ja manageriosaamista tanssialalle räätälöidyn mentorointiohjelman avulla.

Kuullut asiantuntijat

Tanssi ja hyvinvointi -alajaoksen jäsenet

Tanssitaiteilija Marjo Hämäläinen, tanssitaiteilija Jari Karttunen, yleisötyöntekijä Katja Kirsi, taiteellinen johtaja Kirsi Saastamoinen.

Tanssi kouluissa -alajaoksen jäsenet

Professori Eeva Anttila, tanssitaiteen lehtori Kaisa Hahl, luokanopettaja, tanssinopettaja Katri Nirhamo, toiminnanjohtaja Ritva Norkia (31.5.2009 asti).

Jaoksen kuulemat asiantuntijat

Tuottaja Riitta Honkanen/Pohjoinen tanssin aluekeskus, tanssitaiteilija Marjo Hämäläinen/Sisä-Suomen tanssin aluekeskus, tuottaja Satu Immonen, koreografi-tanssija Jyrki Karttunen, koreografi-tanssija Jenni Kivelä, tanssitaiteilija Eeva Muilu, kansainvälisten asiain päällikkö Pirjetta Mulari, suunnitteluassistentti Jutta Mustakallio/Suomen Kansallisooppera, koreografi-tanssija Liisa Pentti, tuottaja Vilja Ruokolainen/ Itäinen tanssin aluekeskus, taiteellinen johtaja Kirsi Saastamoinen/Routa ry ja Pohjoinen tanssin aluekeskus, toiminnanjohtaja Lotta Skaffari/Läntinen tanssin aluekeskus, toiminnanjohtaja Raimo Söder, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry, tanssitaiteilija Pirjo Yli-Maunula.

Strategiatyössä on hyödynnetty seuraavissa valtion tanssitaide-toimikunnan järjestämissä seminaareissa tuotettua aineistoa: Kohti tanssistrategiaa – tanssin kentän työskentelyseminaari, Helsinki 4.6.2008 sekä Tanssin tulevaisuusverstaas, Helsinki 10.–11.6.2009.

Kiitokset

VTM Jan-Peter Kaiku
Dosentti Anita Rubin, Turun kauppakorkeakoulun tulevaisuuden tutkimuskeskus
Hallituksen puheenjohtaja Tiina Suhonen, Tanssin Tiedotuskeskus

Lähteet

von Brandenburg, Cecilia. *Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12.

Canaries in the coal mine. Masterplan for Dance in Flanders and Brussels. Vlaams Theater Instituut: 2007. <http://en.vti.be/booklet.masterplandance.pdf>

Dance Touring Partnership. <http://www.dancetouringpartnership.co.uk/>

Dansnät Sverige. http://www.dansenshus.se/templates/DansNet/default___2895.aspx

Jeronen Eeva. *Palvelutoiminnan pelisäännöt järjestötyössä*. OK-opintokeskus: Helsinki 2009.

Karhunen Paula. *Tanssi- ja kulttuurituotteen tuki ja tuotantoehdot. Valtion tuotantotuen kehitys ja merkitys 1991–2008*. Tilastotietoa taiteesta nro 39. Taiteen keskustoimikunta: Helsinki 2008.

Kolmannen sektorin hyvinvointipalvelujen tuottamisen juridisia ja verotuksellisia kysymyksiä koskeva selvitys kulttuuri-, liikunta- ja nuorisalojen alueella. KPMG Oy: Helsinki 2009. www.kolmaslahde.fi/index.php/tietoa

Koskela, Sanna ja Rekola, Sanna. *Askel tulevaisuuteen. Tanssin vapaan kentän kehittämishankkeen loppuraportti*. Tanssin Tiedotuskeskus 2003. <http://www.danceinfo.fi/files/info/askel%20tulevaisuuteen.pdf>

Lehikoinen, Kai ja Kanerva, Anna. *Menestyksen jonglöörit: luovien alojen täydennyskoulutus ja sen arvo*. IADE:n julkaisusarja 1/2007. IADE: Helsinki 2007.

Liikkanen, Mirja, Hanifi, Riitta ja Hannula, Ulla (toim.). *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Tilastokeskus: Helsinki 2005.

National Dance project. New England Foundation for the Arts. http://www.nefa.org/grants_services/national_dance_project

Näin suomalaista kulttuuria viedään – Kulttuurivientiraportti 2008. Opetusministeriön julkaisuja 2009:38. <http://www.min-edu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/OPM38.pdf?lang=>

Oesch, Pekka. *Säätiöiden tuki taiteelle 2001 ja 2005*. Tilastotietoja taiteesta nro 38. Taiteen keskustoimikunta: Helsinki 2008.

Rautiainen, Pauli. *Valtion tuki kulttuuritapahtumille 2000–2008*. Taiteen keskustoimikunnan työpapereita nro 47. Taiteen keskustoimikunta: Helsinki, julkaistaan 2009.

Ruusuvirta, Minna ja Saukkonen, Pasi. *Kolmannen sektorin osaaminen ja osaamisen kehittämistarpeet hyvinvointipalvelujen tarjoamisessa ja tuotteistamisessa*. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisalojen kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tarjoajana -kehittämishankkeeseen osallistuvilla yhdistyksillä ja seuroilla kohdistettu selvitys. Kolmas lähde -hanke: 2009. www.kolmaslahde.fi/index.php/tietoa

Selvitys tanssitaiteilijoiden työ- ja esiintymistiloista Helsingissä 2008. Helsingin kaupungin kulttuuriasiakeskus, Lasipalatsi: Helsinki 2008. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/186ebb004a179a53bec7fe3d8d1d4668/TanssitaloEbook.pdf?MOD=AJPERES>

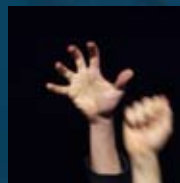
Tanssin tila ja tulevaisuus. Tanssitaidepoliittisen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 24:1999.

Tanssitaiteen vientistrategia 2007–2011. Tanssin tiedotuskeskus. http://www.danceinfo.fi/files/info/tanssitait_vientistrategia.pdf

Teatteritilastot 2007 ja Teatteritilastot 2008. Teatterin Tiedotuskeskus: Helsinki 2008 ja 2009.

VOS-tanssiteattereille ja tuotantokeskuksille sekä tanssin aluekeskuksille osoitetut kyselylomakkeet, syyskuu 2008. Valtion tanssitaide-toimikunta, strategiajaos. Ei julkaistu materiaali.

■ *Julkaisija:*
© Taiteen
keskustoimikunta
– Valtion tanssitai-
detoimikunta

Toimittaja:
Johanna
Laakkonen

Ulkoasu:
Tiina Paju

Kuvatoimitus:
Aino Kukkonen

*ISBN 978-952-
5253-74-0*

*Paino: Lönnberg
Painot Oy,
Helsinki, 2009*